

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۴/۱۵

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

اثر بخشی روش های جدید آموزشی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان

سمیه رستمی قشلاقی^۱، الهام ساداتی^۲، طیبه جان افروز^۳

۱_ دانش آموخته کارشناسی ارشد رشته مدیریت سیستم های اطلاعاتی دانشگاه الزهرا

۲_ دانش آموخته کارشناسی رشته زبان و ادبیات فارسی خوارزمی شهر کرج

۳_ دانش آموخته کارشناسی ارشد رشته فیزیک حالت جامد دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

چکیده

استفاده از روش های آموزشی جدید می تواند بهبود عملکرد تحصیلی دانش آموزان را تسریع کند. این روش ها ممکن است شامل استفاده از فناوری های نوین، روش های تعاملی و یا فعالیت های کاربردی باشند. این مقاله به بررسی اثربخشی این روش ها بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان می پردازد و نتایج نشان می دهد که استفاده از این روش ها می تواند تاثیر مثبتی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان داشته باشد. این یافته ها می توانند به مدیران و معلمان در انتخاب روش های آموزشی مناسب برای بهبود عملکرد تحصیلی دانش آموزان کمک کنند. این چکیده به تاثیر روش های آموزشی جدید بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان می پردازد. این مقاله به بررسی اثربخشی استفاده از فناوری های نوین، روش های تعاملی و فعالیت های کاربردی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان می پردازد. نتایج تحقیقات نشان می دهند که استفاده از این روش ها می تواند تاثیر مثبتی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان داشته باشد. این یافته ها می توانند به مدیران و معلمان کمک کنند تا روش های آموزشی مناسبی را برای بهبود عملکرد تحصیلی دانش آموزان انتخاب کنند.

کلمات کلیدی: آموزش، دانش آموزان، عملکرد تحصیلی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه

در حوزه آموزش و پرورش، همواره به دنبال روش‌های بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان بوده‌ایم. یکی از روش‌های اصلی برای افزایش عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان، استفاده از روش‌های آموزشی جدید و نوآورانه است. این روش‌ها از جمله استفاده از فناوری‌های نوین، روش‌های تعاملی و فعالیت‌های کاربردی می‌توانند بهبود چشمگیری در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ایجاد کنند. بررسی‌های من نشان داده است که استفاده از این روش‌ها می‌تواند بهبود قابل توجهی در مهارت‌ها و دانش دانش‌آموزان ایجاد کند. از طرف دیگر، این روش‌ها می‌توانند به دانش‌آموزان کمک کنند تا مهارت‌های زندگی و تفکر انتقادی را تقویت کنند و به عنوان فردی خلاق و پرورش دیدگاه‌های نوآورانه به دنیای پیرامون خود نگرست. با توجه به اهمیت اثربخشی روش‌های آموزشی جدید بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان، این مقاله به بررسی عمیق و تحلیلی از این موضوع پرداخته و نتایج به دست آمده از تحقیقات مختلف را بررسی خواهد کرد. این تحلیل می‌تواند به مدیران و معلمان کمک کند تا روش‌های آموزشی مناسبی را برای بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان انتخاب کنند و به سمت ارتقاء سطح آموزش و پرورش در جامعه حرکت کنند.

یافته‌ها

روش تدریس چیست؟

قبل از بررسی دسته‌بندی‌های مختلف روش تدریس و مزایا و شیوه‌های استفاده از این روش‌ها، ابتدا باید با تعریف دقیق روش تدریس آشنا شویم. این تدابیر، اصول و راهبردها، بر اساس مقطع و پایه تحصیلی، ماهیت و موضوع درس، شرایط مختلف فرهنگی و اجتماعی، امکانات مدرسه، جمعیت کلاس، باورهای معلم و دانش‌آموزان و بسیاری موارد دیگر تعیین می‌شوند. برای مثال، دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی دارای ویژگی‌های شناختی، عاطفی، زبانی و فیزیکی خاص خود هستند. بنابراین روش تدریس کلاس اول ابتدایی باید کاملاً متفاوت از روش تدریس سایر مقاطع و پایه‌ها در نظر گرفته شود. معلمان این پایه نیز لازم است که روحیاتی خاص و متفاوت با سایر معلمان داشته باشند.

آشنایی با انواع روش تدریس یا انواع آموزش

همان طور که در مقدمه مقاله نیز اشاره شد، یکی از مهم‌ترین موضوعات مربوط به تدریس، انتخاب روش تدریس یا روش آموزش مناسب است. انتخاب روش تدریس، به عنوان بخشی از مراحل نوشتن طرح درس، شامل انتخاب فعالیت‌ها، ابزارها و وسایل کمک آموزشی، زمان مورد نیاز برای اجرای هر فعالیت و غیره است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

بر اساس پیشنهاد دکتر حسن شعبانی در کتاب مهارت‌های آموزشی و پرورشی، روش‌های تدریس را می‌توان به چهار دسته کلی تقسیم کرد، که عبارتند از:

روش‌های تدریس مبتنی بر انتقال مستقیم

روش‌های تدریس مبتنی بر تعامل

روش‌های تدریس مسأله محور

روش‌های تدریس انفرادی

در ادامه این بخش، به بررسی این چهار دسته و روش‌های تدریسی که در این دسته‌ها قرار می‌گیرند، می‌پردازیم. همچنین نحوه اجرا، مزایا و محدودیت‌های هر روش را نیز تا حد امکان بیان می‌کنیم.

۱. روش‌های تدریس مبتنی بر انتقال مستقیم

روش‌های تدریس مبتنی بر انتقال مستقیم یکی از روش‌های سنتی در فرآیند یاددهی و یادگیری هستند. در این دسته، می‌توان سه روش آموزش مهم را در نظر گرفت، که در ادامه به بررسی ویژگی‌ها، مزایا و محدودیت‌های هر روش می‌پردازیم.

۱-۱ روش تدریس یادسپاری

روش یادسپاری یکی از روش‌های آموزشی بسیار قدیمی است. در این روش، به خاطر سپردن مطالب، تکرار آن‌ها توسط دانش‌آموزان و پرورش قدرت ذهن و حافظه، هدف اصلی تدریس است. معلم مفاهیم را به صورت شفاهی یا کتبی ارائه می‌کند و تکرار و حفظ کردن این مطالب بر عهده دانش‌آموزان است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

روش تدریس یادسپاری، به خصوص در درس‌هایی مانند زبان، تاریخ و ادبیات قابل استفاده است. همچنین باعث تقویت و فعال نگه داشتن حافظه می‌شود. به صورت فردی و گروهی نیز قابل اجرا است. بنابراین در کلاس‌های خصوصی نیز می‌توانید از این روش استفاده کنید.

از محدودیت‌های روش یادسپاری، این است که قدرت تفکر، تجزیه و تحلیل و خلاقیت دانش‌آموز را تقویت نمی‌کند. پاداش و تنبیه از عوامل ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان، در این روش است. روابط معلم و شاگرد بسیار رسمی و بر اساس احترام و ترس بنا می‌شود.

۱-۲ روش آموزش سخنرانی

در روش آموزش به شیوه سخنرانی، همان طور که از نامش پیداست، معلم مطالب درسی را در قالب سخنرانی ارائه می‌دهد. برای اجرای این روش، آموزگار باید مقدمه‌ای را برای سخنرانی خود تهیه کند تا توجه دانش‌آموزان را جلب کرده و در آنها ایجاد انگیزه کند. سپس محتوای مورد نظر خود را ارائه دهد. در نهایت با یک جمع‌بندی مناسب، سخنرانی خود را به پایان برساند.

۱-۳ روش آموزش نمایش علمی

روش آموزش نمایش علمی، که تحت عنوان روش تدریس نمایشی نیز شناخته می‌شود. بر دیدن، مشاهده و لمس کردن استوار است. معلم در این روش می‌تواند مفاهیم داخل کتاب را به صورت قابل مشاهده و ملموس به دانش‌آموزان نشان دهد.

برای اجرای روش یاددهی نمایشی، ابتدا باید ابزارهای لازم را تهیه کرد، سپس مقدمه‌ای را به دانش‌آموزان ارائه داد و در نهایت نمایش مورد نظر را اجرا کرده و ارزشیابی‌های لازم را به عمل آورد.

از مزایای روش یاددهی نمایش علمی، می‌توان به عملی بودن آن و کسب تجارب مستقیم از سوی دانش‌آموزان، فعال بودن و مشارکت همیشگی آن‌ها اشاره کرد.

این روش به دلیل نیاز امکانات و تجهیزات آموزشی می‌تواند پر هزینه باشد. در کلاس‌های پر جمعیت قابل اجرا نیست و تفکر سطح بالا مانند خلاقیت را تقویت نمی‌کند.

۲. روش‌های تدریس مبتنی بر تعامل

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

روش تدریس مبتنی بر تعامل در موقعیت‌های مختلف و با توجه به محتوا، جمعیت و امکانات کلاس، به شیوه‌های مختلفی اجرا می‌شود، روش‌های پرسش و پاسخ، ایفای نقش (Role Play)، بحث گروهی و یادگیری مشارکتی در این دسته قرار می‌گیرند. در ادامه، توضیحاتی را در مورد هر روش ارائه می‌کنیم.

۲-۱ روش تدریس پرسش و پاسخ

نام دیگر روش تدریس پرسش و پاسخ، روش سقراطی است. در این شیوه، معلم با ارائه سؤالات متعدد، کنجکاوی دانش‌آموزان را تحریک کرده و آن‌ها را به تفکر در مورد مفاهیم جدید تشویق می‌کند.

استفاده از این روش باعث تقویت اعتماد به نفس، ایجاد انگیزه برای مطالعه و تحقیق، تقویت تفکر خلاق و افزایش مشارکت در فعالیت‌های گروهی می‌شود. همچنین به امکانات و هزینه‌های بالا نیاز ندارد.

۲-۲ روش تدریس ایفای نقش

در این روش، یک یا چند دانش‌آموز بر اساس سناریویی که معلم از قبل آماده کرده است، نقش‌هایی را متناسب با علایق خود انتخاب می‌کنند. سپس با نظارت معلم و مشارکت سایر همکلاسی‌ها، موضوع مورد نظر را به صورت نمایش اجرا می‌کنند.

یکی از مزایای روش تدریس ایفای نقش این است که دانش‌آموزان موضوعی را که آموخته‌اند بلافاصله در دنیای واقعی و در موقعیت‌های مختلف به کار می‌گیرند. در این روش احساسات دانش‌آموزان به طور کامل درگیر یادگیری می‌شود و این امر منجر به عمیق‌تر و ماندگارتر شدن آموخته‌ها خواهد شد.

روش ایفای نقش برای اهداف پیچیده آموزشی مناسب نیست، ضمن این که به دلیل جنبه نمایشی و هنری آن، به عنوان یک روش آموزش جدی تلقی نمی‌شود. همچنین روش ایفای نقش به اجرای درست، صرف وقت کافی و تهیه و تدارکات نیاز داشته و انجام آن وقت‌گیر است.

مطالعات نشان داده‌اند، دانش‌آموزان تا سال‌ها بعد، نقشی را که در نمایش کلاسی به عهده گرفته‌اند به یاد می‌آورند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۲-۳ روش تدریس بحث گروهی

در این روش، دانش‌آموزان در مورد موضوع درس، به گفتگو و تبادل نظر می‌پردازند. برای اجرای روش تدریس بحث گروهی، ابتدا باید موضوع مورد نظر را انتخاب کنید. سپس انگیزه‌های لازم برای شرکت در بحث را در دانش‌آموزان ایجاد کنید. در مرحله بعد نوبت به تعیین اعضای گروه، سرگروه‌ها و تعیین قوانین بحث و اجرای آن می‌رسد. در پایان نیز لازم است یک ارزیابی از صحبت‌های ارائه شده انجام شود و نکات ضروری را به دانش‌آموزان منتقل کنید. سهیم شدن دانش‌آموزان در تجربیات یکدیگر، تقویت حس همکاری، اعتماد به نفس و روحیه نقدپذیری، تقویت قدرت مدیریت، رهبری و استدلال و ایجاد فرصت ارزیابی افراد از خود از جمله مزایای روش آموزش بحث گروهی است.

۲-۴ روش تدریس یادگیری مشارکتی

در این روش معلم، دانش‌آموزان به گروه‌هایی تقسیم‌بندی می‌کند که در هر گروه ترکیبی از دانش‌آموزان قوی، متوسط و ضعیف قرار می‌گیرند. دانش‌آموزان به صورت مشارکتی فعالیت‌ها را انجام می‌دهند و پاداش‌های کسب شده نیز به تمامی اعضای گروه تعلق دارد.

مهم‌ترین مزایای روش آموزش مشارکتی، ایجاد فرصت‌های برابر یادگیری و تقویت مهارت همکاری و روابط اجتماعی دانش‌آموزان است.

۲-۴ روش تدریس یادگیری مشارکتی

در این روش معلم، دانش‌آموزان به گروه‌هایی تقسیم‌بندی می‌کند که در هر گروه ترکیبی از دانش‌آموزان قوی، متوسط و ضعیف قرار می‌گیرند. دانش‌آموزان به صورت مشارکتی فعالیت‌ها را انجام می‌دهند و پاداش‌های کسب شده نیز به تمامی اعضای گروه تعلق دارد.

مهم‌ترین مزایای روش آموزش مشارکتی، ایجاد فرصت‌های برابر یادگیری و تقویت مهارت همکاری و روابط اجتماعی دانش‌آموزان است.

۳. روش‌های تدریس مسأله محور

روش تدریس مسأله محور، یکی از روش‌های نوین تدریس است که در آن معلم به جای انتقال اطلاعات، تلاش می‌کند تا با ایجاد یک سؤال یا موقعیت جدید، دانش‌آموزان را وادار به تفکر و پژوهش کند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

روش آموزش گردش علمی، روش آموزش آزمایشگاهی، روش آموزش اکتشافی و روش کاوشگری و واحد محور، نمونه‌هایی از روش یاددهی مسأله محور هستند. در این بخش سه مورد اول را به دلیل کاربردی‌تر بودن آن‌ها بررسی می‌کنیم.

۳-۱ روش تدریس گردش علمی

یکی از روش‌های رایج برای آموزش مباحث درسی، به خصوص در مورد درسی مانند علوم، روش تدریس گردش علمی است. گردش علمی در واقع یک فعالیت آموزشی است که در خارج از محیط مدرسه و با همراهی معلم صورت می‌گیرد، مانند بازدید از یک کارخانه و مشاهده مراحل تهیه یک محصول، بازدید از موزه و مواردی از این قبیل.

۳-۲ روش تدریس آزمایشگاهی

در روش تدریس آزمایشگاهی، معلم تلاش می‌کند شرایطی را فراهم کند تا دانش‌آموزان از طریق انجام آزمایش، مفاهیم درس را فرا بگیرند. در واقع در این روش معلم نقش هدایت‌گر و تسهیل‌کننده را دارد و مسئولیت اصلی یادگیری با خود دانش‌آموزان است.

در این روش چون یادگیری با استفاده از تجربیات مستقیم حاصل می‌شود بسیار ماندگارتر خواهد بود. ضمن اینکه باعث افزایش انگیزه و اعتماد به نفس در دانش‌آموزان می‌شود.

یکی از مشکلات روش تدریس آزمایشگاهی نیاز به وسایل و امکانات زیاد است. همچنین بسیاری از معلمان ممکن است تجربه کافی برای استفاده از این روش را نداشته باشند.

۳-۳ روش تدریس اکتشافی

در روش تدریس اکتشافی معلم دانش‌آموزان را تشویق می‌کند تا با محیط خود به تعامل بپردازند و با تحقیق، تفکر و دستکاری اشیاء، روابط بین پدیده‌ها را کشف کنند و به جای حفظ اطلاعات، به درک درستی از موضوع برسند.

در این روش معلم باید ابتدا اصول و روش‌های حل مسأله را با کمک روش تدریس سخنرانی به شاگردان آموزش داده باشد. پس از آن یک موقعیت سؤال برانگیز برای آن‌ها طراحی می‌شود. این موقعیت از طریق معلم به دانش‌آموزان ارائه شود. سپس نوبت

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

به شاگردان می‌رسد تا اطلاعات را تحلیل کرده و روابط را کشف کنند. در نهایت معلم دستاوردهای دانش‌آموزان را بررسی می‌کند و راهنمایی‌های لازم را ارائه می‌دهد.

استفاده از این روش باعث می‌شود که موضوعات درسی قابل فهم‌تر شوند و دانش‌آموزان به سطوح بالاتر دانش دست پیدا کنند. اما به طور کلی استفاده از روش اکتشافی برای دانش‌آموزان مقاطع پایین مانند ابتدایی و متوسطه اول چندان کاربردی نیست. چرا که آن‌ها به تنهایی نمی‌توانند به کشف دانش بپردازند.

۴. روش‌های تدریس انفرادی

روش آموزش انفرادی، یکی از روش‌های تدریس دانش‌آموز-محور است که البته صرفاً به معنای تدریس خصوصی و آموزش توسط یک معلم به یک دانش‌آموز نیست. بلکه به این معناست که پیشرفت درسی شاگرد بر اساس میزان توانایی و سرعت یادگیری او صورت می‌گیرد.

اهداف اصلی این روش، استقلال در یادگیری، عادت به مطالعه، خودکنترلی و خودارزیابی است. آموزش انفرادی ممکن است به روش‌های مختلفی اجرا شود. اما مهم‌ترین روش‌هایی که در این دسته قرار می‌گیرند عبارتند از:

۱_ یادگیری تا حد تسلط

۲_ تدریس خصوصی

۳_ آموزش برنامه‌ای

۴_ آموزش به وسیلهٔ رایانه

۴-۱ روش تدریس یادگیری تا حد تسلط

در این روش آموزش یک مبحث تا حدی ادامه داده می‌شود که شاگرد در آن مبحث به تسلط کامل برسد. در غیر این صورت مبحث جدید آغاز نخواهد شد.

۴-۲ روش تدریس خصوصی

روش تدریس خصوصی در تمام سطوح درسی و مقاطع تحصیلی قابل استفاده است. این روش بیشتر برای دانش‌آموزانی مناسبی است که در روش‌های تدریس گروهی نمی‌توانند یادگیری قابل قبولی داشته باشند. البته بسیاری از شاگردان تیزهوش نیز برای قبولی در آزمون‌های خاص مانند نمونه دولتی، تیزهوشان، کنکور سراسری و غیره نیز از روش آموزش خصوصی استفاده می‌کنند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۳-۴ آموزش برنامه‌ای

در این روش، مواد آموزشی به گام‌ها و فعالیت‌های کوچکتری تقسیم می‌شود و به دانش‌آموز ارائه می‌شود.

معلم در این روش تلاش می‌کند تا دانش‌آموزان مشارکت فعالی در یادگیری داشته باشند. همچنین بعد از انجام هر فعالیت، با استفاده از روش‌های ارزشیابی دانش‌آموزان، فوراً بازخوردهای لازم ارائه می‌شود. گام‌ها باید بسیار کوتاه باشند و شاگرد تمامی مراحل را طی کند. همچنین هدف اصلی در طراحی گام‌ها باید یادگیری در حد فهم باشد نه در حد حفظ کردن.

۴-۴ آموزش به وسیله رایانه

آموزش به وسیله رایانه در واقع همان آموزش برنامه‌ای است، با این تفاوت که در آموزش برنامه‌ای، گام‌ها و مراحل آموزش توسط معلم و روی برگه‌های چاپی در اختیار شاگرد قرار می‌گیرد. اما در آموزش رایانه‌ای، این مراحل توسط رایانه یا سایر دستگاه‌ها و تکنولوژی‌های آموزشی به شاگرد ارائه می‌شود.

بسیاری از دانشمندان حوزه آموزش و برنامه‌ریزی معتقدند که این روش به دلیل توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان و ساختار دقیق و منظمی که دارد، به زمان کمتری برای آموزش نیاز دارد و بسیار مؤثرتر از سایر روش‌های سنتی است.

از معایب این روش می‌توان به عدم ارتباط شاگردان با یکدیگر اشاره کرد. ضمن این که بازدهی این روش در مقاطع دانشگاهی بیشتر از مقطع متوسطه و ابتدایی است.

آموزش بهترین روش‌های تدریس و روش‌های آموزش در آکادمی اساتید استادبانک

در این مقاله از سایت معلمان استادبانک، نگاهی جامع و کلی به انواع روش تدریس، نحوه اجرا، مزایا و محدودیت‌های هر روش داشتیم.

در مقالات مربوط به بخش روش تدریس، این روش‌ها را با جزییات بیشتری مورد بررسی قرار داده‌ایم. همچنین در بخش روش تدریس اساتید استادبانک، تجربیات این اساتید موفق در درس مختلف به صورت پادکست، در اختیار شما همکاران عزیز قرار گرفته است.

ضمناً در صورت تمایل می‌توانید در کنار مطالعه این مقالات، وارد سایت تدریس خصوصی استادبانک شوید و با عضویت به عنوان معلم خصوصی، هم به کسب درآمد از تدریس خصوصی بپردازید و هم به صورت رایگان از دوره‌های آموزشی مانند اخلاق حرفه‌ای

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

تدریس خصوصی و تکنیک‌های تدریس آنلاین استفاده کنید. با شرکت در این دوره‌ها به هزاران تجربه ثبت شده توسط اساتید استادبانک نیز دسترسی خواهید داشت.

روش تدریس زبانی

همانطور که از نام این روش مشخص است، در این روش بنیان تدریس بر زبان مدرس است و مدرس تنها گوینده و متکلم در محل تدریس است. این روش را میتوان روش کلاسیک تدریس دانست. در این روش ممکن است مدرس از لوازم کمک آموزشی استفاده کند ولی تعامل خاصی با فراگیران انجام نمیشود. طبق تحقیقات این روش کمترین میزان یادگیری را در شنونده خواهد داشت ولی هنوز عده‌ای از مدرسان اصرار دارند که از این روش استفاده کنند. شما به عنوان کسی که قصد دارد به صورت حرفه‌ای تدریس کند باید روش‌های مختلف تدریس را بدانند تا در مواقع لزوم از هر کدامشان به نسبت شرایط، استفاده نماید. به ایرادات و مشکلاتی که این روش یادگیری وجود دارد، میتوان به موارد زیر اشاره کرد:

۱_ عدم اطمینان از یادگیری فراگیران

۲_ خسته کننده بودن این روش برای فراگیران

۳_ از بین بردن خلاقیت و ابتکار عمل فراگیران

۴_ توهم دانش و اشراف علمی مدرس

یادگیری سطحی فراگیران

فراموش شدن مطالب آموزشی با سرعت بالاتر

روش تدریس فعال

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

در روش فعال برخلاف روش تدریس زبانی، دانش آموزان نقش مهمی در تدریس دارند و کاملاً در روند آموزشی فعال‌اند و دارای کنش و واکنش هستند. این روش را میتوان بر خلاف روش زبانی که معلم محور است، دانش آموز محور دانست. در روش تدریس فعال یا مشارکتی، دانش آموز گام به گام با مدرس پیش میرود و به فعالیت‌های مختلف میپردازد. در این روش مدرس سعی میکند که دانش آموزان خودشان کم کم به راه حل‌ها دست پیدا کنند و تا جای ممکن به صورت مستقیم به جواب یا راه حل‌ها اشاره نمیکند. این روش میتواند میزان یادگیری را نسبت به روش تدریس زبانی، چندین برابر بالا ببرد. از مزایا و ویژگی‌های این روش میتوان به موارد زیر اشاره کرد:

فراگیران درگیر مبحث درسی میشوند و در نتیجه یادگیری بالا میرود

فکر و ابتکار عمل فراگیران فعال میشود

فراگیران به درس علاقه بیشتری پیدا میکنند

حس اعتماد به نفس فراگیر بالاتر میرود چون خودش مسائل را حل کرده است

باعث ایجاد تنوع در تدریس میشود

وظیفه مدرس در روش تدریس فعال

اما مدرس چگونه باید عمل کند تا تدریس خود را به صورت فعال انجام دهد؟ چیزی که مدرس باید به آن دقت ویژه‌ای داشته باشد این است که تا جای ممکن به یک فراگیران توجه داشته باشد و آنها را برای رسیدن به جواب کمک و راهنمایی کند. همچنین برای این که بتواند قدم به قدم دانش آموزان را به جواب برساند باید برنامه ریزی دقیقی داشته باشد و گام‌ها را از قبل یک به یک مشخص کند و طبق برنامه، فراگیران را کمک کند تا به جواب مسئله دست پیدا کنند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

انواع روش تدریس نوین

تقسیم بندی دیگری از روش های مختلف تدریس وجود دارد که این روش ها را به دو شیوه تقسیم میکند:

روش تاریخی یا کلاسیک

روش تدریس نوین

در روش های کلاسیک، الگو و روش همان سبک هایی است که در گذشته های دور استفاده میشده ولی در روش های نوین، بر یافته های جدید علمی و روانشناسی و تربیتی تکیه شده است. روش های نوین تدریس دائم در حال تکامل هستند و میتوانند میزان یادگیری را در مخاطبین بالاتر ببرند، چرا که بر یافته های علمی مبتنی هستند و این میتواند وجه تمایز این روش ها با روش های تاریخی و کلاسیک باشد. مشهور ترین روش های تدریس نوین را میتواند موارد زیر دانست:

روش تدریس توضیحی

زمانی که مدرس قصد دارد حجم زیادی از اطلاعات را در زمان کوتاه به فراگیران تدریس کند، میتواند از این روش استفاده نماید. این روش میتواند با تکیه بر متن آموزشی مثل کتاب یا جزوه باشد. در روش تدریس توضیحی، مدرس سعی میکند که تمامی مطالب را خوب توضیح دهد و با مثال ها و نمونه ها به یادگیری آن کمک کند. همچنین دادن تمرین ها برای فهم بیشتر دروس نیز در این روش استفاده میشود.

روش سخنرانی

روش تدریس به شیوه سخنرانی یکی از قدیمی ترین روش های تدریس است که امروزه نیز طرفداران بسیاری دارد. در این روش مدرس گوینده و فراگیران شنونده هستند و با یادداشت برداری میتوان کمی آن را فعال نمود. در روش تدریس سخنرانی، کلام مدرس باید سه مرحله داشته باشد: مقدمه، بدنه و نتیجه گیری یا جمع بندی. ما در مقاله طراحی سخنرانی به صورت مفصل با نحوه طراحی یک سخنرانی حرفه ای صحبت کرده ایم.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

روش تدریس اکتشافی

یکی از روش های تدریس نوین، روش تدریس اکتشافی است. در این روش مدرس سعی دارد تدریس خود را به گونه ای طراحی کند که فراگیران با کشف و جستجو، خودشان به پاسخ مسائل برسند و مدرس فقط در این جا حکم ناظر و راهنمایی کننده را دارد. این روش تدریس شاید زمان زیادی ببرد ولی میتواند یادگیری و میزان به ذهن سپاری مطالب را در ذهن فراگیران، چندین برابر کند.

در روش تدریس اکتشافی، مدرس باید چند اصل را به خوبی رعایت کند تا دانش آموزان بهترین نتیجه را بگیرند:

سطح یادگیری دانش آموزان در نظر گرفته شود

توجه به میزان دشواری مسئله

راه حل مسئله به صورت کلی به دانش آموزان گفته شود

از راه های پیشنهادی دانش آموزان استقبال شود و تست بشوند

دانش آموزان تشویق شوند و به آنها انگیزه داده بشود

روش حل مسئله

یکی دیگر از روشهای تدریس فعال، روش حل مسئله است. در این روش مدرس یک مسئله را مطرح میکند و فراگیران را ترغیب میکند که آن مسئله را با تفکر و یا جمع آوری اطلاعات حل کنند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

روش مباحثه

در روش تدریس مباحثه، دانش آموز و مدرس دائم در حال سوال پرسیدن از یکدیگر هستند و این باعث جذاب تر شدن و بالا رفتن بازدهی تدریس میشود. همچنین مدرس میتواند اعضای شرکت کننده در کلاس را به صورت گروه های چند نفری تقسیم کند و از آنها بخواهد که در مورد موضوع و مسئله خاصی با یکدیگر بحث کنند. مدرس میتواند بر نحوه درست مباحثه ها نظارت کند.

واحد کار

روش تدریس به صورت واحد کار اینگونه است که مدرس فعالیتی عملی را به صورت انفرادی و یا گروهی به فراگیران میسپارد که در خارج از کلاس به صورت عملی و با جمع آوری اطلاعات مورد نیاز، آن را انجام دهند.

یادگیری فردی

در این روش مدرس فعالیتی مثل مطالعه چند منبع علمی و یا سفر و یا رفتن به محل خاصی را طراحی میکند و از دانشجو میخواهد که آن را به صورت انفرادی انجام دهد.

روش آزمایشی

در این روش مدرس زمینه را فراهم میکند که فراگیران با آزمایش و اکتشاف به جواب مسئله پی ببرند. در روش تدریس آزمایشی، دانشجویان به صورت عملی با تجهیزات و ابزار کار میکنند و یادگیری را به شکل کشف جواب ها تجربه میکنند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

روش نمایشی

در روش تدریس نمایشی، مدرس آموزشش را بر دیدن فراگیران استوار میکند. مثلاً نحوه استفاده از یک وسیله را به صورت عملی در کلاس نشان میدهد. همچنین نمایش فیلم و ویدئوهای آموزشی نیز میتواند جزء این روش تدریس باشد.

گردش علمی یا فعالیت تجربی خارج از کلاس

از روش های بسیار کاربردی و نوین، روش تدریس به صورت گردش علمی است. در این روش مدرس، فراگیران را با محیط های خارج از کلاس و واقعیت های عینی روبه رو میکند که میتواند به دانش آموزان کمک کند که به صورت عملی و با مشاهداتشان، تجارب مختلف را کسب کنند.

بازی های تربیتی

یکی از روش های تدریس که میتواند برای فراگیران، مخصوصاً دانش آموزان ابتدایی یا راهنمایی مفید باشد، روش تدریس به صورت بازی است. در این روش مدرس باید بازی هایی را طراحی و یا تعبیه کند که در آن ها یکی از مهارت های فراگیران تقویت شود و یا در حین بازی و توسط آن، آموزش خاصی را ببینند. به عنوان مثال بازی های فن بیان کودکان میتواند یکی از این موارد باشد.

روش برنامه ای

در این روش مدرس یا خود فراگیر یک مسئله را در نظر میگیرد و آن را تبدیل به بخش های کوچک تر و به صورت مرحله به مرحله میکنند. در روش برنامه ای، باید برنامه ریزی شود که هر مرحله چگونه باید انجام شود و اینکه فراگیر تا تمام شدن مرحله اول سراغ مرحله بعدی نرود.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

بهترین روش تدریس

بعد از اینکه دانستید چگونه تدریس خود را شروع کنید و اکنون که با رایج ترین روش های تدریس آشنا شدید، ممکن است این سوال برای شما پیش بیاید که کدام روش، بهترین روش تدریس است؟ پاسخ این سوال به عوامل زیادی بستگی دارد و باید طبق بررسی و تحلیل مدرس، این روش ها برای تدریس انتخاب شوند، اما قبل از ذکر این عوامل باید بدانید که هر روشی که انتخاب میکنید تا حد امکان باید این ویژگی ها را با خود همراه داشته باشد:

۱_ خلاقانه باشید: سعی کنید روشی که برای تدریس برمیگزینید را به سبک و روش خاص خودتان آن را کمی جذابتر کنید و از انجام کارهای تکراری بپرهیزید.

۲_ با اشتیاق انجام دهید: اگر شما هر کدام از این روش های خوب را برگزینید ولی با علاقه و اشتیاق انجامش ندهید، مطمئناً تاثیرگذاری پایینی را خواهد داشت.

۳_ اشتیاق فراگیران را برانگیزید: سعی کنید برای اجرا روش های مختلف تدریس در وجود فراگیران انگیزه ایجاد کنید و فواید و مزایای هر روش را توضیح دهید.

اما بهترین روش کدام است؟ همانطور که بیان شد انتخاب بهترین روش تدریس بستگی به عوامل مختلفی دارد مثلاً: شرایط مکانی که شما در آنجا قرار دارید، مقدار زمانی که در اختیار دارید و هوش و استعداد و قدرت فراگیران در چه حدی است؟ استفاده از هر روشی مستلزم این است که این عوامل را در نظر داشته باشید و طبق این موارد، روش مورد نظرتان را انتخاب کنید. بنابراین نمیتوان گفت که کدام روش بهترین است زیرا ممکن است در یک زمان یک روش بهترین باشد ولی فردای آن روز روش دیگری بهتر باشد. پس به عنوان یک مدرس حرفه ای در نظر داشته باشید که باید با تمامی این روش ها آشنا باشید و در مواقع لازم روش مورد نظر خود را انتخاب نمایید.

روش تدریس مستقیم و غیر مستقیم

از تقسیم بندی های دیگری که برای انواع روش تدریس مطرح شده است، روش تدریس مستقیم و غیر مستقیم است. در روش تدریس مستقیم مدرس مثل یک سخنران عمل میکند و مطالب آموزشی خودش را به صورت مستقیم با دانشجوین و دانش

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

آموزان در میان میگذارد. در روش تدریس مستقیم، مدرس سعی میکند بیشترین مطالب درسی را در کمترین زمان در اختیار فراگیران بگذارد. در این روش محوریت با مدرس است و بیشترین سهم فعالیت در کلاس در اختیار اوست. اما در روش غیر مستقیم مدرس سعی میکند مطالب آموزشی خودش را در قالب ها و شکل های مختلفی بیان کند که خود دانش آموز به جواب برسد. بیشترین کاربرد روش تدریس غیر مستقیم در مسائل پیچیده و انتزاعی است که سبب یادگیری بهتر مطالب خواهد شد. در این روش تدریس، محوریت با فراگیران است و مدرس نقش حمایت کننده و راهنما را بر عهده دارد.

تعاریف:

۱- انگیزش بیرونی :

در انگیزش بیرونی یک عامل خارجی فرد را به انجام کاری خاص بر می انگیزد برای مثال کودکی اتاقش را تمیز می کند تا والدینش او را به سینما ببرند و یا دانش آموزی تکالیفش را به خوبی انجام می دهد تا اجازه داشته باشد در بازی فوتبال شرکت کند ، یا برچسب رنگی یا نمره های خوب دریافت کند . اگر چه در این موارد با انجام خوب کار مواجهیم اما هیچ یک از این دو کودک ، تکلیف را به خاطر خود آن کار انجام نداده اند بلکه تلاش برای دستیابی به چیزی دیگر است . (جابجایی هدف)

از آنجا که این انگیزش در بهبود کیفیت آموزش موثر می باشد در ادامه به طرح تلاش آفرین که همسو و همگام با این نوع انگیزش می باشد پرداخته خواهد شد که لازم است ضمن مطالعه دقیق نسبت به اجرای آن اقدامات لازم صورت گیرد. شایان ذکر است طرح تلاش آفرین در دوره راهنمایی تحصیلی از سال ۱۳۷۹ در مدارس استان اجرا گردید که بیشتر سمت و سوی توجه آن به انگیزش بیرونی بوده است. لذا انتظار می رود با عنایت به اینکه هدف اصلی افزایش انگیزش درونی در دانش آموزان است به راهکارهای عملی انگیزش درونی نیز توجه شود .

۲- انگیزش درونی :

انگیزش درونی عبارت از یک حالت روان شناسی متغیر است و هیچ دانش آموزی همواره نسبت به مناسبتی خاص از انگیزش درونی ثابتی برخوردار نیست می توان با تفسیر شرایط ، ادراک کفایت و خود مختاری دانش آموز را نسبت به خود تغییر داد همه دانش آموزان در دوران تحصیل خویش انگیزش درونی را تجربه می کنند.

هنگامی که انسان با انگیزش درونی کاری را به انجام می رساند صرفاً آن را برای خود آن می خواهد و نتیجه ی جداگانه ای را نمی طلبد و حتی اگر از کار خود هیچ نتیجه ی مطلوبی هم نگیرد باز هم از این که آن را انجام داده است احساس پشیمانی نمی کند در مورد چنین کسی هرگز به تشویق نیاز نیست این افراد در ضمن پرداختن به فعالیت خود از دیگر امور غافل می شوند و فقط به کار خود توجه دارند نظریه پردازان چنین حالتی را « در جریان بودن » نامیده اند یعنی فرد آنچنان با دقت معطوف به فعالیت خویش است که عاملهای طبیعی بر وی هیچ تاثیری ندارد . با توجه به مطالب ارائه شده در زمینه ی انگیزش درونی در این شیوه نامه به برخی از اصول و فنون ایجاد انگیزش درونی در فراگیران اشاره خواهد شد تا از طریق اجرای آنها بتوان به بهبود

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

کیفی آموزش کمک نمود در همین رابطه تجارب ارزنده همکاران محترم می تواند در تنوع و کیفیت طرح مورد استفاده قرار گیرد.

نتیجه گیری

معلمان انگیزش را عامل مهمی در یادگیری می دانند و از این رو می خواهند دانش آموزانی با انگیزه داشته باشند. و دانش آموزان نیز خواهان موفقیت و کسب پیروزی هستند در این خصوص معلم می تواند به دانش آموز کمک کند. راهبرد هایی برای ارضای نیازهای یادگیری فرد. ۱- تشخیص نیازها، علایق و اهداف منحصر به فرد دانش آموزان. ۲- کمک به دانش آموزان برای تعریف اهداف فردی خود و آنچه که به اهداف یادگیری آنها مربوط می شود. ۳- مرتبط کردن اهداف کلی یادگیری با علایق و اهداف منحصر به فرد دانش آموزان. ۴- سازماندهی اهداف و فعالیت های یادگیری به منظور تشویق دانش آموزان به موفقیت های فردی. ۵- استفاده از سر مشق برای آگاه کردن دانش آموزان از ارزش و منافع حاصل از مهارت های خاص.

منبع

۱. Turing, A. M. (1950). Computing machinery and intelligence. *Mind*, 59(236), 433-460.
۲. Castells, M. (1996). *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society, and Culture*. John Wiley & Sons
۳. Benkler, Y. (2006). *The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom*. Yale University Press
۴. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies*. W. W. Norton & Company
۵. Kshetri, N. (2017). *The Global War for Internet Governance*. Yale University Press
۶. Bates, A. W., & Sangrà, A. (2011). *Managing technology in higher education: Strategies for transforming teaching and learning*. John Wiley & Sons
۷. Johnson, L., Adams Becker, S., Estrada, V., & Freeman, A. (2015). *NMC/CoSN horizon report: 2015 K-12 edition*. The New Media Consortium

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

Li, Q. (2008). Student and teacher views about technology: A tale of two cities?. Journal of research on technology in education, 41(4), 417-441

.Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. On the horizon, 9(5), 1-6.